
ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

УДК 1:316.477

DOI 10.35423/2078-8142.2019.3-4.12

Є. І. Мулярчук,

*кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник*

*Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України
м. Київ, Україна*

e-mail: muliarchuk.yevhen@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3053-0451>

ДО ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ПОКЛИКАННЯ: ПРО СЕНС ПОКЛИКУ

У статті розкривається сутність покликання як екзистенційного досвіду людини, як її відповідь на конечність буття і знаходження смислових зв'язків зі світом поза її межами. Досліджено поняття, в яких розкривається покликання як досвід людини. Проведено аналіз феноменального поля покликання. Досліджено феномени поклику і призначення, прагнення і заклику, потягу і виклику в їх відношенні до виявлення покликання людини. Ці спонукання розділено на внутрішні та зовнішні. Зовнішні за походженням виклики, заклики і призначення виявляють об'єктивні умови існування людини. Внутрішні спонукання – потяги, прагнення та поклик – існують лише у їх переживанні та зусиллі їх здійснити. Поклик як внутрішнє спонукання визначено як основний феномен покликання. Показано, що покликання здійснюється як відповідь на поклик. Як таке покликання є трансцендуючим, переходить межі суб'єктивності, зв'язує особистісні та понадособистісні рівні буття людини.

Ключові слова: покликання, поклик, призначення, відповідання, особистість, трансценденція, вибір.

Покликання відповідає потребі людини мати мотивацію, мету в житті. Аналіз цього феномена становить завдання для філософії, оскільки існує екзистенційна проблема конечності буття та

знайдення сенсу життя та діяльності особистості. Лише конечна істота може бути покликаною до чогось, адже має своє місцезнаходження та спрямування у світі. І кожна людина має потребу мати смисловий зв'язок зі світом поза нею, не замикатися у межах заданих їй умов і часу, але, долаючи їх у своїх думках та діях, здійснювати себе, бути особою у світі.

Дослідження феномена покликання, яке є метою цієї статті, ми реалізуємо, спираючись на підхід феноменологічної герменевтики, представлений передусім працями М. Гайдеггера і конкретизований у прикладних аспектах, зокрема М. Ван Маненом [5] та ін. Однак у цілому це авторська спроба феноменологічного аналізу, зроблена на основі спостереження досвіду інших людей та власної інтуїції. Вихідним у виявленні покликання є налаштування людини чути поклик до себе і знаходити спосіб особистої відповіді поза межному буттю. Відкритість – це те, що можливо протиставити думці про власну смерть, яка усамітнює. Найперше – це співіснування з іншими людьми, піклування про тих і те, чиє існування не вписане у наші буттєві межі. У цьому ми вже маємо вихід із занепокоєння власним буттям-до-смерті. Якщо така спільність і не є подоланням смерті, то принаймні вона дає можливість вмістити у людському житті щось більше, ніж прямування до кінця. Родина, народження дітей є природним способом людини продовжити себе у світі. Так, на прикладі гомерівської оповіді про Одісея та Пенелопу, Горкгаймер та Адорно писали про шлюб як «солідарність у зустрічанні смерті» [3, с. 75]. Але у сучасному, за їхнім висловом, «розчаклованому» світі, де традиційний лад спільного життя людей втрачає сенс, самотності стає більше. Відбувається послаблення особистісних зв'язків між людьми, колишні стійкі уявлення про сенс існування видаються необґрунтованими. Декларована свобода вибору обертається байдужістю до людей, знеціненням їхнього життя. І на тлі «німотності небес», суспільної незацікавленості внутрішнім світом один одного з'являється думка про те, що людина ні до чого не покликана.

Справді, про покликання нас не часто запитують у повсякденному спілкуванні в родині, в колі друзів, на роботі. Зазвичай ми не відчуваємо необхідності давати й собі, тим паче комусь іншому, звіт у цьому. Однак це не означає, що ідея покликання віджила

своє і на цю тему марно говорити. Покликання є способом бути потрібним собі та іншим у світі, стати кимось, кого помітять, чію працю оцінять. Власним життям ми окреслюємо напрямок руху до певної мети, до сповнення його сенсу. І ми є відповідальними перед тими, з ким перебуваємо у спілкуванні, за те, який образ людського буття ми створюємо, який приклад та привід для судження про його сенс подаємо. Від нас залежить, чи стане світ людей байдужим середовищем або ж у ньому житиме надія і свідчення про те, що у взаємодії та спілкуванні можлива реалізація наших уявлень про благо і мету людського буття. Спільність людей існує у такому подільній життєвих ідеалів.

Проте сутність покликання виявляється не через перегляд різних способів людського служіння ідеям, спільності, справі, або лише у вивченні професійних, соціальних чи релігійних аспектів його здійснення. Покликання не існує об'єктивно, вимір його сенсів не дається опису незацікавленого спостерігача. Без залучення власного досвіду неможливо зрозуміти покликання інших людей, потрібне співпереживання та схожість культурних кодів інтерпретації. Однак у самому покликанні виявляється відкритість як спосіб існування людини – у неї є мета, про яку вона може розповісти, особистісна ясність про те, що робити, до чого йти, для чого жити у світі. Не в тому справа, чи визначено ці орієнтири остаточно, важливе саме спрямування людини до істини її буття. І можливо не в тому суть, наскільки «не для себе» живе людина, не у якійсь її винятковості, а у її здатності відповідати за себе, у відчутті належного в житті, яке підносить над успіхами та негараздами в різних ситуаціях. У покликанні усвідомлюється, що будь-яка самореалізація людини і втілення її прагнень не вичерпує його сенс. Дійсність не є у ньому критерієм можливого. Натомість у покликанні відчувається трансцендентне. Даючи чуття визначеного місця й «дому», воно, водночас, веде у далечінь, перебуває у більшому, ніж те, що може осягнути людське око і збагнути думка.

Ми вважаємо покликанням кожного, оскільки кожна людина переживає своє буття, знає себе кимось у світі, здатна розуміти свої можливості та відповідати за власні дії. Покликання не є фактом людською існування, воно є можливістю, проектом і етичною вимогою. Його налаштування протилежне описаній Гайдеггером

«вкинутості» у буття (Geworfenheit), навпаки виводить із цього стану. Можливо, із вкинутості у світ і починається історія людського роду, як її описують після гріхопадіння Адама, але не це є початком буття. «Спочатку було слово», пише апостол Іван [Іван, 1.1], а перша книга Біблії твердить: «і сказав Бог... і назвав Бог...» [Буття, 1.3, 5]. Людина це слово чує, хоча може й уникати його слухання, ставати нечуйною. Від початку люди звані й обрані, покликані знаходити себе у світі як просторі власного буття, повернути собі дар чуття й розуміння того першого слова і його сенсу. Навіть десь непрохані та кимось відкинуті, заблукали й розгублені, вони бажають бути потрібними і знають, що є сенс їхнього існування у світі, що має бути той голос, який покличе на шлях істини. Покликання – це не щасливий жереб чи благословення видатних особистостей. Воно коріниться у здатності кожної людини чути себе та інших і в потребі відповідати на цей поклик.

Різноманіття кликань і сенс поклику

Ми чуємо різні кликання до себе, по-своєму розуміємо те, хто або що й до чого нас кличе та як нам відповідати. Це не завжди можливо і потрібно пояснювати собі та іншим. Коли, наприклад, людина певна, що її кличе Бог, який звертається до її душі, кому вона має це доводити, та хто і для чого мав би спростовувати її переконання? Але варто проаналізувати різноманіття таких кликань, принаймні для того, щоб відрізнити серед них поклик, який стає стрижнем людського буття у покликанні. Йдеться про сенс поклику, чим виправдане його окреме поняття, коли натомість і водночас можливо говорити про бажання і потреби людини, її інтереси та захоплення, про суспільні вимоги та моральні ідеали.

Перш за все, розділимо ці спонукання умовно на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх віднесемо виклики, заклики та призначення. Усі вони визначають місце людини у світі, у суспільстві, у просторі міжособистісної взаємодії, мотивують це місце посісти та за нього відповідати, вирушати з нього. До внутрішніх належать потяги, прагнення і, власне, поклик, як такі, що стосуються особистісної активності, ведуть до предметів бажань і здійснення мети. Ці три види спонукань у кожній групі подано в єдиному порядку: спочатку безособові за змістом вимоги, потім – звернені до особи-

стісного існування людини і, нарешті, такі, що визначають понадособистісний сенс буття людини.

Отже, ззовні на нас впливають безособові природні чинники, інші особистості та суб'єкти у соціальному світі, а також ті понадособистісні суцї, буття яких є поза фізично осяжною присутністю – наш власний рід, людська спільнота в цілому, Бог. Природна стихія, соціальна ситуація, проблема або конфлікт становлять виклик для існування людини. Інші люди, суспільство, до якого ми належимо, представники соціальних інституцій можуть закликати нас. Нарешті, родове та суспільне буття, або Бог для віруючих, є джерелом призначення у світі. Кожна людина відповідає на ці різноманітні кликання – за своє місце у спільноті, за спів-буття у світі, за власну моральну гідність, за здатність вистояти у життєвій ситуації, вижити як родова істота, здійснити можливе, виконати ту чи іншу роль і так отримати місце в цілому людського світу та поза ним.

Розглянемо детальніше ці зовнішні спонукання у їх співвідношенні з досвідом покликання людини. Поняття виклику охоплює найбільш віддалений від поклику й покликання смисловий феномен. Як і кожне спонукання, виклик існує не сам по собі, а у нашому розумінні. Ми розуміємо ті чи ті ситуації як виклики, коли нам потрібно виявити, реалізувати власну здатність бути у світі. Але те, що є викликом для мене, іншого може не зачіпати, бути ним пропущене як неістотне. Або ж хтось сприйматиме ту саму ситуацію як заклик до його сумління, а ще для когось вона стане вказівкою на його призначення. Так, викликом для мене є служба у війську під час мобілізації, якщо вона сприймається як вимушена. Її можливо намагатися уникнути або вважати за необхідне підкоритися, але у будь-якому разі я буду прагнути лише вижити у ній, зберегти себе ще для чогось іншого, свого. Повсякденно наша участь у тих чи інших суспільних справах є лише відповіддю на виклики, якщо ми не маємо до цього внутрішнього бажання. Натомість, коли людина прийме той самий військовий обов'язок за честь виявити себе свідомим громадянином і патріотом, вона відгукнеться на нього як на заклик і буде виконувати його, поки він актуальний. А хтось інший, лише опинившись у війську, раптом збагне, що саме й був призначений до цього, відчує, що тут його місце, що він це може і

це саме його роль. Така людина служитиме доти, доки її бажання і здібності відповідатимуть вимогам цього інституту і доки відносини, що конституують військову спільноту, сприйматимуться нею як її природне середовище.

Сприйняття і розуміння людиною ситуації власного існування у світі є ключовим для її відповіді на зовнішні стимули. Ті спонукання, на які ми відповідаємо не за власним бажанням, є викликами. До таких належать і провокації, відповідь на які виводить поза межі прийняттого та безпечного способу існування. Взагалі виклики виявляють небезпеку. Відповісти на них – це спосіб бути перед стихією, навіть коли вони походять від іншої особи або спільноти. Адже викликом сприймається все, що має сенс вторгнення ззовні у внутрішній світ людини. Такою, наприклад, є іноді необхідність брати участь у справах, які відволікають, але від яких немає куди подітися. Виконавши такі обов'язки, ми повертаємося до себе, якими ми були і хочемо незмінно залишатися. Звісно, викликом буде й безпосереднє зазіхання на наше життя, майно, словом на наше місце «під сонцем». На виклик ми відповідаємо не комусь як особі, а за себе у власному бажанні та наполяганні бути у світі в цьому місці та в цей час. Так і виклик на бій звернений до нас самих, не зважаючи на особу супротивника. І ми відповімо, чи здатні протистояти загрози та зберегти право жити за власним розумінням. Від реакції на виклик залежатиме наше подальше існування у світі.

Виклики виголошують інші люди, але часто як такі розуміють поза- та понад-особові ситуації. У протистоянні природній стихії, в зусиллі зберегти себе як члена спільноти або змінити власний статус у ній відповідають не так словом, як діями. Не розпізнавати виклики і не реагувати на них – це бути нежиттєздатним, виявити розумову або фізичну неспроможність. Іноді також це засвідчує самовпевненість, або ж з тих чи інших причин небажання самозбереження у спільноті чи взагалі виживання як природної істоти.

Про відповіді на виклики кажуть: «це робить нас сильнішими». Натомість, реагуючи на заклики, ми виявляємо свою суспільну свідомість, моральну зрілість. Заклик, на відміну від виклику, сприймається як такий, що має чітку суб'єктивність того, хто кличе, і

він звернений до нас як до особистості. Заклик видобуває особистість з її само-буття не для того, щоб наражати її на зовнішні загрози, хоч і таке може побічно статися. Хоч би як він виявлявся – у сказаному слові іншої людини або в нашому розумінні її потреби без слів, у неодмінності нашого обов'язку перед суспільством, у тиші роздумів про те, що вимагається від нас самих, – заклик має пройти через осердя особистісного буття, зачепити нас. Коли виклики, образно кажучи, потрібно бачити, до них небезпечно бути сліпим, очима або розумом, то заклики треба чути, навіть у нескazanому. Заклик існує й тоді, коли його вчасно не почули, але, не почувши, отримали моральну провину. Заклик актуалізується, наздоганяючи нас у цьому моральному чутті. Глухота до закликів не шкодить життю так, як сліпота чи слабкість перед викликами, але вона спустошує, робить його неповноцінним. Відповідь на заклики нас змінює. Ми не повертаємося до попереднього життя такими, якими були до того, як відгукнулися і пішли за закликом. Заклик і є спонуканням змінитися. Коли тебе кликали, але ти не був на місці, щоб почути, – це теж про тебе, про твою ситуацію і відповідальність. Заклик не вибачає нашу відсутність. Заклик не провокує, подібно до викликів, але спонукає бути більше, ніж просто собою, виявляє місце нашого буття в ширших обрях і сенсах, ніж ті, які визначаються потребами самозбереження та самовдоволення. Хто не мав чуйності або сміливості відповісти на заклик, тому, зрештою, бракує людяності.

Виклики і заклики не стають початком покликання, тому що в них не відбувається подія трансценденції. Хтось відстояв своє місце у боротьбі з труднощами, виявив себе свідомим громадянином у кризовій ситуації, доброволець або мобілізований повернувся з фронту гідними людьми, але в усьому цьому ще не відбулося того, що самі ці люди визнали б метою власного буття. Ми відповідаємо на ці спонукання як на зовнішню необхідність. Виклик виявляється природно, у фактичності буття, заклик соціальний – від особистісного буття. Призначення, про яке далі, виявляє понадособистісний або позаособистісний вимір буття у різних можливих площинах. Якщо заклик має моральний сенс та нічого не означає для тих, хто цей сенс не поділяє і не воліє на нього відповідати, то призначення у соціальному сенсі стосується права, а в екзистен-

ційному – існування людини. Невідповідність призначенню або карається за законом незалежно навіть від знання про нього, або гнітить у повсякденному житті людини за відсутності бажання його виконувати. Взагалі, усі зовнішні спонукання беруть нашу самість у заручники: виклик – від ситуації, яка сприймається безособово, а заклик – від нашого морального сумління, призначення – від достеменності того, що нас переважає.

Як таке, що має понадособистісне походження, призначення близьке до покликання. В обох виявляється мета буття людини. У першому випадку вона визначена – її виконують, у другому цю мету відкривають у чутті та розумінні особистісної події поклику – до неї йдуть. Призначення сприймається людиною як зовнішнє, таке, про що її згоди не запитують. Його сенс похідний від іншого буття або стосується того, при чому ми знаходимося. Це наша доля у світі. Ми можемо не знати своїх призначень, іноді виконуємо їх несвідомо. Вони стаються зі згоди або й проти волі. Бувають щасливі випадки – нас призначено на те місце, посаду, про яку могли тільки мріяти. Але й покарання також нам призначені.

У покликанні ми вільні. Божого поклику неможливо не чути, але ми вільні його послухатися. А ось стосовно Богом призначеного вибору не буде, так ми й сприймаємо іноді непереможні обставини власного життя. Призначення – це визначене нам і нами більшою або меншою мірою зрозуміле місце у світі, у системі суспільних відносин, а також це природна роль людини – все, що вказує на мету, але не було нами обране, не прийшло з нашого внутрішнього чуття. Те, що зовні, для когось виглядає як призначення може бути для нас покликанням, якщо не обмежує нас, коли ми знаходимо у ньому можливість здійснення власної мети, свій вихід назустріч іншому, трансценденцію. Тобто можливо бути покликаним у своєму призначенні, коли сприймаєш його як частину власного шляху, береш його на свою відповідальність.

Уникнути призначеного іноді неможливо, хоча кожен має право у свій спосіб до нього ставитися. Відмовитися від покликання завжди видається можливим. Ніхто до нього не примушує, його веління внутрішнє, хоч і може приходити через слово іншої людини. Покликання, на відміну від призначення, є виконанням тієї ролі, яка пишеться нами, у ньому ми маємо стати собою, щоб впов-

нилася місія, в яку ми віримо, яка потребує відданості, навіть коли її мета не здійснюється. Мета призначення справджена у світі, але може бути й скасованою, такою, що з якогось часу чи за певних обставин не підлягає виконанню, і тоді його тривання і дійсність припиняється. Так, досягнувши певного віку, людина визнається не придатною до виконання деяких ролей: з неї знімають військовий обов'язок, вона не відповідає вимогам на роботі. Призначення вичерпується об'єктивно, покликання – лише у суб'єктивному його розумінні. Наприклад, народження дітей можливе у фізіологічно відповідний період життя, але покликання батьківства й материнства не минає з віком. Призначення власної статі може усвідомлюватися, але не виконуватися, навіть викликати спротив, не бути істиною особистого існування. Покликанню не опираються. Воно або є, або його не чують у собі. Нереалізоване призначення до материнства могло бути особистим вибором жінки, яка, можливо, має покликання, не пов'язане з родинним життям, хоча інші люди матимуть свої судження про її мотиви. Натомість, покликання до материнства, яке людина відчувала і не здійснила, залишатиметься у її смутку, в переживанні неповноти буття, стане приводом для співчуття, а не докору. Жаль за нездійсненим покликанням інший, ніж від думки про нереалізоване призначення. У покликанні переживають стосунок до вічного, а призначення бачиться у виконанні конкретної ролі, у нього є мета, фінал.

Зовнішні за походженням виклики, заклики і призначення виявляють об'єктивні умови існування людини. Коли на них не реагують, їх не чують і не реалізують, вони впливають поза волею людини, не дають про себе забути. Відсутність реакції на виклики несе загрозу, не відповідаючи на заклики, маємо нечисту совість, невиконання призначеного спричиняє до втрати причетності, до відчуття неповноти буття серед інших людей, нереалізованості у світі особистісного сенсу й також Божого промислу.

Внутрішні спонукання екзистенційні, переживаються стосовно власного буття, не існують поза чуттям, розумінням і бажанням людини і поза зусиллями у їх здійсненні. Вони спрямовують до того, у чому ми відчуваємо природну справжність, власний шлях і благо людського буття. Реалізуючи їх, ми дихаємо на повні груди, сама наша відповідь їх виправдовує, їх істина неможлива

поза нашим буттям. Розглядаючи ці внутрішні спонукання у порядку від найвіддаленіших до тих, що безпосередньо задіяні у покликанні, ми вирізняємо, по-перше, природні потяги, іноді незрозумілі, неприйнятні або й цілком усвідомлені та внормовані соціально, по-друге, особисті прагнення у сфері реалізації цінностей та ідеалів, по-третє, буттєвий поклик як смисловий феномен. Поклик внутрішній, особистий, але у його чутті і розумінні відкривається щось початкове, причинне щодо нашого буття, те, що передує самоусвідомленню, тому він одночасно трансцендентний і йде через нас. Ми не кличемо самі себе, але це відбувається в нас, з нами і за нашої участі. Поклик часто розуміють у релігійний або містичний спосіб, адже той і те, що кличе, не є суб'єктом чи об'єктом у видимому світі. Відповідаючи йому, ми виявляємо власну суб'єктивність і певність у понадособистісній істині відкритого та здійснюваного в ньому.

У феномені потягу виявлені бажання, притаманні людському існуванню до його особистісної визначеності. Це не самі інстинкти, а їх усвідомлена дійсність. Живі істоти у природі переживають інстинктивні спонукання, але вони не здатні мати потяг до чогось. Для цього тваринам потрібно було б мати суб'єктивну свідомість. Потяги екзистенційні та інтенційні. Немає потреби їх уповні й завжди розуміти, але вони відбуваються у нашому їх переживанні і чутті себе. Зрештою, ми розуміємо свої потяги, і маємо чуття самих себе у них. Потяги притаманні нашій самості, але спрямовані у світ. Не існує іншого, ніж ми самі, ідеального чи реального суб'єкта, який кликав би нас у потягах, але зовні існують об'єкти тяжіння. Самочинний у нас потяг тягне до чогось незаперечного поза нами. Ми можемо пригнічувати власний потяг або давати йому волю чи собі волю у ньому. Це виявлення первинного буттєвого наполягання у нас самих, яке ми можемо прийняти або вважати неприйнятним у моральному або іншому сенсі.

Можливо говорити про потяги як феномени культури, наприклад, про потяг до пізнання, до певних благ та цінностей. І так звані «природні потяги» мають соціально-культурний контекст їх розуміння та реалізації у спів-бутті людей. Їхня природність є умовною, як і сам поділ підсвідомих та свідомих потреб. Взагалі, потяги – це сфера бажань, а не потреб людини. Наприклад, сексуальний

потяг людини – це її бажання, безпосередня мета якого не полягає у природній потребі в розмноженні. Потяг палити цигарки немов і не стосується людського «я», але і не є природним, натомість він підпирає нашу соціальну самість, додає нам уявної рівноваги чи статусу. На потяг не відповідають, його у собі чують, вдовольняють, або не йдуть за ним.

У покликанні ми маємо постійно долати спонукання наших потягів. Потяг живе в нашому для-себе бутті, утримує при собі нашу самість і не дає поклику, який йде через нас, підхопити й повести нас у буття для-іншого. Існує внутрішня боротьба спонукань у людині. У прагненнях віднаходиться деяка рівновага. Вони відповідають потребі особистісної реалізації у світі й сумісні з чуттям і розумінням поклику. Покликання саме *прагнуть* здійснити, але не всі прагнення ведуть до нього і не на всі знаходиться час та можливість. Доводиться обирати, що є найбільш цінним, що відповідає меті нашого життя. Потяги бувають «низькими» як для людської істоти, за них соромно, а прагнення «негідними» її особистості, якими їх викриває совість, хоча в більшості своїй прагнення схвальні та «високі». Іноді прагнення сплутані з мріями, які бувають надуманими і нереальними, або ж є цілком притомними, але такими, яких важко досягти за тих чи тих умов. Мріяти можливо допоки майбутнє досягається нами в розмитих обрядах. Прагнуть у реальному світі, успіх в якому вимагає здібностей, зусиль, везіння. На відміну від поклику, прагнення заспокоюються у їхньому здійсненні або минають. Це переживання того, що нам потрібно встигнути. Натомість, поклик не може бути здійсненим в сенсі досягненого результату, він виявляється знову і в інших ситуаціях, спонукає починати або продовжувати наш шлях. Поклик не минає, його подія визначає життя людини. Відповідно, *покликання не є реалізацією прагнень, захопленням чи мрією, але є способом буття людини як відповідання на поклик*. Готовність чути і відповідати на поклик знов і знов не обмежена завершенням окремої справи, виконанням одного завдання.

Отже, поклик вирізняється серед різноманіття кликань і звернень, які ми чуємо і розуміємо. Стихія чи суперник кидають виклики на нашу стійкість – ми реагуємо на них. Нас закликає Батьківщина, незнайома чи близька людина просить про участь і допо

могу – ми відгукуємося. Також ми приймаємо свої призначення і виконуємо або уникаємо їх. Ми чуємо у собі потяги до чогось, піддаємося або чинимо їм опір, ми здобуємо бажане, прагнемо чогось вартого, прекрасного і реалізуємо це. А ось поклик не тягне, ми ним не маримо, він виявляється немов такий, що завжди був присутній, у ньому відкривається буттєва істина, яка стосується нас самих, виявлене благо нашого буття. Поклик йде через нас – його чують внутрішньо і відповідають власними діями у світі. Без творення блага й добра поклик не справджується, він відбувається в дії, інакше залишається лише не здійснене його чуття, можливо десь у глибині нас, віддаючи болем. Відповідаючи на поклик, ми реалізуємо покликання і в той самий спосіб – здатність чути і розуміти себе та інших, власне буття.

У смисловому контексті покликання ті чи інші спонукання людини виявляються її можливостями або перешкодами. Так, відповідання на виклики певного роду може цілком інтегруватися у покликання пожежника, воїна, хірурга або шкільного вчителя. Потяги ставляться на службу меті людини, або підпорядковуються їй. Суспільні заклики іноді віддаляють у часі самоздійснення людини або й синхронізуються з її покликанням. Прагнення можуть ставати його частиною. Щасливий той, хто виявить себе покликаним у напрямку своїх можливих призначень. Загалом, відповідність різних спонукань покликанню людини виявляється у вигляді їх доречності в тому чи іншому часі та місці у її житті.

У певному сенсі виклики, заклики і призначення не знаходяться у часовому вимірі особистісного буття. Як відзначав В. Малахов на прикладі всепроникаючого та всеосяжного сигналу радянського телерадіомовлення, його голос являв собою «далекосяжність у гомогенному просторі», «світ перед ним розкривається на всі свої кінці, стає доступним для огляду», його подає не особа, але сам «дух» часу: «Це він, Дух часу, позвав нас: слухай, країно! Це він спустошив нашу свідомість, звільнив від кайданів минулого, замкнув в тугу, напружену пустоту, що плавно переходила в Космос, у смерть... Щастя все ж таки, що він, цей Дух, відпустив уже нас, нарешті» [2, с. 80–82]. Такі «сигнали» у жодному разі не є нашим покликом, який завжди індивідуальний, стосується й обирає саме нас.

Потяги, прагнення і поклик існують у часі нашого буття, коли від особистого рішення залежить, бути чи не бути тому, до чого вони спонукають. Можливо помилитися стосовно розуміння поклику, його спрямування та навіть того, хто кличе, але неможливо пропустити сам поклик, не повірити йому. Так, стосовно поклику віри Малахов твердить: «Чи може він мене, цей поклик, обманути? Ні, у своїх витоках – не може, адже тут... я, на відміну від будь-яких внутрішніх своїх спонукань, від початку не можу не давати собі звіт у тому, чим я захоплений» [2, с. 89]. Нерішучість у відповіданні на внутрішні спонукання нищить можливості нашого буття. Поклик відкриває безпосередній до нас стосунок вищого, абсолютного буття. Саме таку ситуацію людини описує К'єркегор [1, с. 13–112]. Людина має потребу перебувати у безпосередньому стосунку до Абсолюта, їй необхідно збагнути це і відкритися назустріч, інакше можливість цього піднесення над її конечністю не буде справджена, її життя зануриться у смуток та знезначення. Коли людина не наважиться на таку відкритість, не виявить свою свободу, вона не започаткує у своєму житті власну низку подій, за неї зробить вибір саме життя, її спіткає доля, за неї правитимуть обставини, а не вона у них.

Час для відповіді на поклик може бути тривалим або й коротким. Ми цього ніколи не знаємо напевно, і завжди актуальне запитання «коли, якщо не зараз?» Поклик, виявлений «тут і тепер», хоч і приходить із незапам'ятного та кличе нас крізь час [4, с. 15–16]. Сприймаючи його, ми дивимося у майбутнє з надією. І покликання, як відповідь на поклик, існує лише у його здійсненні, не відкладене на «завтра». Час конечний. Ми маємо обирати те, чому присвячуємо власне життя. У покликанні виявлена турбота про істину буття. Поклик, який переживається внутрішньо, нам не належить, ми не владні його спинити, як і саме буття. Ми можемо лише проминути можливість відповіді, і тоді покликання залишиться тим, що мало бути, але чому ми не дали місця у бутті. Істинність поклику та цінність покликання не стали від того меншими, вони озвуться тугою за нездійсненим.

Таким чином, феноменологічний аналіз розкриває покликання як реалізацію особистісних спонукань людини в її діяльності у світі. У комплексі внутрішніх та зовнішніх кликань, серед різнома-

ніття голосів і спонукань у людському існуванні виокремлюється і формується чуття і розуміння поклику людини. Покликання є не реалізацією тих чи інших прагнень, захопленням чи мрією людини, але є способом її осмисленого і цілісного буття у світі, як її відповідь на поклик. Таке відповідання саме й виявляє в герменевтико-феноменологічному розумінні сенс покликання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Кьеркегор С.* Страх и трепет. М. : Республика, 1993. 383 с
2. *Малахов В. А.* Нагарийские тетради. К. : Издательский дом Дмитрия Бурого, 2018. 156 с.
3. *Adorno T. W., Horkheimer M.* Dialectic of Enlightenment. London : Verso, 1986. 258 с.
4. *Joldersma C.* A Levinasian Ethics for Education's Commonplaces: Between Calling and Inspiration. N.Y. : Palgrave MacMillan, 2014. 126 p.
5. *Van Manen M.* Researching Lived Experience. Albany, NY : SUNY Press, 1990. 212 p.

REFERENCES

1. *Kierkegaard, S.* (1993). *Fear and trembling*. Moscow: Respulica.
2. *Malakhov, V. A.* (2018). *Nagarian copybooks*. Kyiv: Dmitriy Burago Publishing house.
3. *Adorno, T.W., Horkheimer, M.* (1986). *Dialectic of Enlightenment*. London: Verso.
4. *Joldersma, C.* (2014). *A Levinasian Ethics for Education's Commonplaces: Between Calling and Inspiration*. New York: Palgrave MacMillan.
5. *Van Manen, M.* (1990). *Researching Lived Experience*. Albany, New York: SUNY Press.

Yevhen Muliarchuk

Candidate of Philosophical Sciences (Ph. D.), Senior Researcher,

H. Skovoroda Institute of Philosophy of the NAS of Ukraine

e-mail: muliarchuk.yevhen@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3053-0451>

Towards the phenomenology of calling: about the meaning of call

Abstract

In the article is analyzed the essence of calling as existential experience of personality, in particular as a response to the finiteness of human existence and finding of meaningful connections with the world outside the personal limits. The research takes in its focus the notions that could serve for description of calling as human experience. Therefore in the study analyzed the phenomenal field of calling. Examined the phenomena of call and designation, aspiration and appeal, longing and challenge in their relation to manifestation of calling of a personality. The variety of those motives divided in the study as internal and external. The external by origin are challenges, appeals and designations. They present the objective conditions of human existence. The internal motives, such as longings, aspirations and calls, exist only in their experiencing and in the effort of their realization. The call as internal motivation is defined as the main phenomenon of calling. The study proves that calling is realized as a response to the call. Therefore calling is transcending, overcomes the limits of subjectivity and unites the personal and over-personal levels of human existence in the world. It is concluded that phenomenological analysis reveals the vocation as a realization of the personal motives of man in his activities in the world. The article notes that in a semantic context, the vocations of one or another of the person's motives are revealed by his or her capabilities or obstacles. Social calls are sometimes delayed or synchronized with a person's vocation. In general, the correspondence of different motives to the vocation of a person is manifested in the form of their relevance at a particular time and place in his life. In the complex of internal and external clicks, among the diversity of voices and motives in human existence, the sense and understanding of the call of the person are distinguished and formed.

Keywords: *calling, call, designation, response, personality, transcendence, choice.*

Евгений Мулярчук

*кандидат философских наук, старший научный сотрудник,
Институт философии имени Г. С. Сковороды НАН Украины
e-mail: muliarchuk.yevhen@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3053-0451>*

К феноменологии призвания: о смысле зова

Аннотация

В статье раскрывается сущность призвания как экзистенциального опыта человека, как его ответ на конечность бытия и нахождение смысловых связей с миром за его индивидуальными пределами. Исследованы понятия, в которых раскрывается призвание как опыт человека. Проведен анализ феноменального поля призвания. Исследованы феномены зова и предназначения, стремления и призыва, желания и вызова в их отношении к выявлению призвания в опыте человека. Эти побуждения разделены на внутренние и внешние. Внешние по происхождению вызовы, призывы и предназначения выявляют объективные условия человеческого существования. Внутренние побуждения – желания, стремления и зов – существуют лишь в их переживании и усилие их осуществить. Зов как внутреннее побуждение определен в качестве основного феномена призвания. Показано, что призвание реализуется как ответ на зов. Как таковое призвание является трансцендирующим, переходит пределы субъективности, связывает личные и сверхличностные планы бытия человека.

Ключевые слова: призвание, зов, предназначение, отвечание, личность, трансценденция, выбор.